

Verdwenen kinderspelen

In een vorig artikel (jaargang 33, nr. 10, november 2003) besteedden we aandacht aan de jongensschool in de eerste helft van de vorige eeuw. Hierin konden we constateren dat er heel veel is veranderd. De eerder armzalige jongensschool van toen is nu de statige Abraham Hansschool geworden, een gemengde school met kleuterklasjes. Op vele vlakken zijn er dingen veranderd. Niet enkel de organisatie en de infrastructuur, maar ook de randgebeurtenissen. Zoals het leven vroeger in elkaar zat, zo zou het nu niet meer kunnen. We kunnen met heimwee aan die tijd terugdenken, maar we moeten ook durven vooruitkijken. Kinderen spelen nu nog altijd spelletjes tijdens de *speeltijd*, ze zingen nog altijd liedjes (die de ouderen best niet horen), maar ze hebben zich voor een deel aangepast aan de moderne tijd. Als je nu ziet hoe handig kinderen met hun computerspelletjes zijn dan lijkt het wel science fiction in vergelijking met de spelletjes die ik met mijn makkers heb gespeeld. Maar wees gerust, ons plezier zal er niet minder om zijn geweest.

In de volgende paragrafen willen we enkele kinderspelen in herinnering brengen die nu allang verdwenen zijn. Het gaat hier uiteraard vooral om spelletjes voor jongens, want ik zat op de jongensschool, en zeker toen was er een strenge scheiding der geslachten. Met eenvoudige dingen, meestal zelfgemaakt, die haast niets of toch zeer weinig kostten, amuseerde de jeugd zich kostelijk.

Koorvet speelden we in de herfst, wanneer de paardekastanjes waren gevallen. Men zocht een stevige, goed uit de kluiten gewassen “galnoot” en doorboorde die voorzichtig vlak in ‘t midden met een spijker of een ander scherp voorwerp. Best liet men die wilde kastanje een paar dagen goed drogen tot ze beenhard was. Door het gaatje stak men een stevig touwtje van ongeveer 1 m. lang met onderaan een paar flinke knopen.

Men speelde “koorvet” met twee. Het uiteinde van het touwtje werd tweemaal stevig rond de handpalm gedraaid en om de beurt moest men dan met zijn galnoot zo fors mogelijk op die van zijn tegenstrever slaan, die ze met gestrekte arm onbeweeglijk onderaan zijn touwtje moest laten bengelen, om te pogen die stuk te kloppen. Sloeg men naast de paardekastanje dan was men zijn beurt kwijt, en was de slag slecht berekend en strengelden de touwtjes zich in mekaar, dan ging de slagbeurt naar wie het eerst “koorvet” had geroepen. Sloeg men de galnoot van zijn tegenstrever stuk zodat ze van het koordje viel, dan werd zij die gaaf bleef één, twee, drie enz. jaar oud. Sloeg men er een stuk die reeds een ouderdom had, dan mocht men die bij de zijne tellen. Bedoeling was dus de paardekastanje zo “oud” mogelijk te laten worden. Een echt bewijs van “ouderdom” bestond uiteraard niet, en men moest dus op de fair play van zijn medespelers rekenen.

Het najaar was ook de tijd van de *klakkebus*. Uit een vlierstruik sneed men een recht stuk tak van ongeveer 25 cm lang, waaruit men met een dun stokje het zachte merg verwijderde, zodat men een houten buisje bekwam, diameter binnenkant de dikte van de kop van een vijfduimse nagel. Die vijfduimer werd met de punt in een houten blokje geslagen, zodat dit tevens als hamertje kon dienen om elzenproppen, d.w.z. zaad van de elzenstruik, die best nog groen waren, langs één zijde in het houten buisje te kloppen, zodat dit luchtdicht werd afgesloten.

Langs de andere zijde van de klakkebus werd dan de kop van de vijfduimer ingebracht. Men richtte de klakkebus naar waar men de elzenprop wou doen

wegschieten en gaf met de hand een slag op het blokje met de nagel in, of drukte het blokje tegen de borst, zodat door de samengedrukte lucht in de buis het elzenpropje met een knalletje wegschoot.

Vlierhout was ook zeer geschikt om er fluitjes mee te maken en kon ook goed dienen om op het uiteinde van onze zelfgemaakte pijlpunten te schuiven wanneer we uit een rechte wilgetak en een stuk touw een handboog maakten.

Aan een eindje touw beleefden we eveneens veel plezier. We speelden er *koorkenbin* mee. Twee jongens van de bende werden met één voet aan mekaar gebonden, waarna iedereen in verschillende richtingen wegstootte om zich te gaan verbergen. De twee aaneengebonden jongens moesten dan hun makkers op een sukkeldrafje gaan opsporen. De twee die eerst gevonden werden, moesten dan in het volgende spel aaneengebonden worden. In feite dus een variatie op het gewone verstopperij spel, dat wij bij ons *bedot* noemden.

Een stuk touw, niet té dik noch té dun, gebruikten we eveneens om er een klimkoord van te maken d.w.z. een lus van 50/60 cm waarin we beide voeten staken om er een boom mee te beklimmen tot aan de onderste takken. De strak aangespannen stukken koord dienden als steun op de ruwe boomschors om ons telkens een 30 cm hoger te hijsen terwijl we met beide handen de boomstam omklemden.

Om *landafkappen* te spelen hadden de spelers enkel een mes (een zakmes of pennemes) nodig. Men tekende op de grond een grote rechthoek die in gelijke delen verdeeld werd, naargelang van het aantal deelnemers. Elk deel stelde het land van een der spelers voor, die daarin plaats nam. Staande op zijn eigen stuk, moest dan om de beurt het open zakmes in het land van een der tegenspelers worden geworpen. Bleef het mes niet rechtop staan, of indien wel, maar zo dat het scherp van de snede niet recht in de richting wees van zijn eigen stuk, dan ging de werpbeurt naar de volgende speler. Bleef het mes wel rechtop staan en wees het in de goede richting, dan trok men er een rechte lijn mee naar zijn eigen landsgrens in de andere richting doorlopend tot de uiterste grens van een der tegenstrevers. Het veroverde stuk ging dan bij zijn eigen land door het dan onnodige stukje lijn uit te wissen. De bedoeling was dus van zijn tegenstrevers land zoveel mogelijk stukken af te pakken, tot die niet meer met beide voeten in zijn nog resterend plekje grond kon staan en tot verliezer werd verklaard. Iedere speler koos voor zijn stukje grond een eigen naam. België was het meest gegeerd en Duitsland, niet zo lang na de Eerste Wereldoorlog, werd verafschuwd.

Tot hier een eerste selectie van verdwenen kinderspelen. Wie toch nog even bij de school wil blijven die kan altijd in ons museum terecht. In de opstaande kast M06 vind je heel wat memorabilia uit die tijd. In de tegenovergestelde liggende kast B06 vind je enkele beukenhouten klakkebussen, gemaakt door René De Hert. Een bezoekje meer dan waard.

Fons Hermans